

Emy Koopman

Orewoet

2016 Prometheus Amsterdam

© 2016 Emy Koopman

Omslagontwerp CMRB

Illustratie omslag Lisa-Marie van Barneveld

Foto auteur Sacha de Boer

Zetwerk Elgraphic bv, Vlaardingen

www.uitgeverijprometheus.nl

ISBN 978 90 446 2863 0

1

Dus we zitten tegenover elkaar, ik en Agatha. Tussen ons in staat een zware eikenhouten tafel. Midden op die tafel staat een glazen schaal met opgewarmde spaghetti arrabbiata. Voor mij staat een groter, dieper bord dan voor haar. Wedgwood, weet ik, omdat ze dat zo benadrukte toen ze de borden net had gekocht, lachend alsof ze een nieuw land had ontdekt. 'Wedgwood, Alex, Wedgwood! Nu behoren we tot de bourgeoisie!' Geen tafelkleed, wel katoenen placemats, dat scheelt haar tijd en moeite. De enige hoorbare geluiden in deze eindeloze open ruimte die eet-, woon- en studiekamer tegelijk moet voorstellen, deze teringtoendra die Agatha 'onze kamer' noemt, zijn het getik en geschraap van vorken en lepels op borden, het geklik en gemaal van tanden en kiezen, de peristaltische bewegingen van de slokdarm.

Als je erop gaat letten is eten maar een wanstaltige gewoonte. Als je erop let maakt metaal op keramiek een monsterlijk geluid. De weerstand van het Wedgwood, dat zo hard probeert zo glad mogelijk te zijn, maar elk materiaal heeft zijn grenzen. Ik kijk naar Agatha terwijl ik spaghetti op mijn lepel tot een nestje vorm. Ik kijk naar haar terwijl ik het nestje in mijn mond steek. Terwijl ik kauw, kijk ik naar haar. Ik registreer hoe de rimpels tussen neus en mondhoeken bewegen, hoe mascara zich heeft opgehoopt in de plooiën onder de ogen. Moeder, mam, mama, die woorden maken me mis-

selijk. Agatha, dat past haar. Zij kijkt naar haar bestek. Als ze op moet kijken, om een slok water te nemen, een onvermijdelijk veel te luide slok, kijkt ze naar de tafel.

Ik laat een spat voorgefabriceerde saus van mijn vork op de tafel glijden. Naast de placemat. Zij lijkt te knipperen, maar blijft fixeren op de tafel. Ik denk dat ze de nerven in het hout telt. Tellen kalmeert haar.

Als ze klaar is met eten, haar bord nog niet leeg, ruimt ze haar eigen spullen af en laat mij alleen zitten. Whatever. Kort het geluid van lopend water in de keuken en dan haar gedempte voetstappen op de wenteltrap naar boven, op de gang, in de badkamer, in haar slaapkamer. Vloerbedekking absorbeert het meeste geluid.

Dit was de laatste maaltijd samen, wat mij betreft.

Ik laat mijn bord staan en ga voor de tv zitten, zap langs de mensen die zich druk maken om de dode politicus, langs stervende soapsterren, verliezende sportclubs, domme blondjes, slappe mannen, lachmachines. Ik blijf even hangen bij een roofdierendocu op Discovery, maar die heb ik al gezien. Dan loop ik naar de computer, daal af in Kurast op Nightmare-moeilijkheidsgraad. Ik ben een Necromancer, ik heb lang wit haar en een doodshoofd met hoorn op mijn rechterschouder. Ik zwerf door de overwoekerde stad, met de Azteekse trappiramide en de door steigers met elkaar verbonden hutjes. Zodra het kan mobiliseer ik mijn leger van doden en kijk toe hoe ze alles verwoesten, skelet tegen demon. Agatha heeft er een hekel aan als ik *Diablo II* speel in onze kamer, op onze computer. Meestal speel ik het bij Dave. Ze heeft ook een hekel aan Dave ('niets tegen Dave, maar god, wat lijkt die jongen soms op een hagedis').

Op elke brandende, verschrompelende demon stel ik me

haar gezicht voor. Je zou zeggen dat dat helpt bij het vechten, maar het is net zo goed afleidend. Als je te lang blijft stilstaan bij wie je ombrengt, ga je ten onder. Je moet door. Mijn doden werken ook al niet mee vanavond, ze lopen richtingloos rond, dwalen af naar plekken zonder vijanden, zonder doel. *Diablo* is niet meer wat het is geweest. Ik weet dat dat aan mij ligt, aan de achtergrondruis van de gedachte 'wat doet het ertoe, het is niet echt'.

Gisterochtend vroeg Agatha, die ik toen nog 'May' noemde, of ik mijn nette zwarte pak aan wilde trekken. Ik wist wel dat ze bedoelde: 'Trek je nette zwarte pak aan', maar ik besloot het letterlijk te nemen. Nee, dat wilde ik niet, ik pakte gewoon een zwarte spijkerbroek. Met een zwart overhemd erboven, dat wel. Dat was de maximale moeite die ik wilde doen voor een onbekende dode, een oude vriend van haar, een of andere kunstenaar.

Natuurlijk had ik haar gevraagd waarom ik per se mee moest, en natuurlijk was dat zinloos geweest. Ze had even zitten twijfelen of ze meer zou zeggen, prutsend aan haar nagelriemen, maar niet heel lang. 'Doe het nu maar gewoon.' Als zij een vraag weigerde te beantwoorden kon je je net zo goed richten tot de eerste de beste voorbijganger, de toevallige passant. Van de toevallige passant kreeg je waarschijnlijk een zinniger antwoord.

Ik had me nog voorgesteld dat ik het vroeg aan de overbuurman, met de mouwloze vestjes en de hond die te groot is voor hem, een Deense dog geloof ik. Terwijl die enorme hond wat voedingsstoffen toevoegde aan het perkje tussen onze huizen, had ik hem kunnen aanspreken: 'Meneer, mag ik u iets vragen? Van mijn moeder moet ik naar de begrafenis van iemand die ik nooit heb ontmoet. Vindt u dat niet

vreemd?’ De overbuurman zou even hebben moeten nadenken – hij is het soort man dat geen vraag te gek vindt als hij er maar even over mag nadenken – voordat hij zou hebben gezegd: ‘Het is niet goed voor mensen om alleen naar begrafenissen te gaan, daar worden ze treurig van. Je moet erheen om je moeder gezelschap te houden.’ Ik zou hem vriendelijk hebben bedankt. Misschien had ik hem daarna nog, omdat hij verstand van de dingen leek te hebben, de vraag gesteld die me het laatste jaar het meest bezighield. Je wist maar nooit. Hij zou zich al hebben omgedraaid, en ik had geroepen: ‘Wacht even, meneer, ik heb nog een vraag voor u...’ En daarna, wat zachter: ‘Weet u misschien wie mijn vader is?’ Hij zou even in verwarring zijn gebracht, maar hij zou zich niet hebben laten kennen – hij is het soort man dat de mensen beleefd tegemoet treedt, hoe onredelijk zij zich ook gedragen. ‘Goh, jongen,’ had hij gezegd, ‘dat weet ik niet hoor, maar ik ben het in elk geval niet.’ Hij zou me misschien kort op mijn schouder hebben geklopt en daarna zou hij zijn doorgelopen. Ik zou daar niet helemaal ontevreden mee zijn geweest.

Ik heb het nooit aan de buurman gevraagd, maar bij iedere man van middelbare leeftijd schoot het heel even door me heen: zou jij het kunnen zijn?

‘Toen waren het andere tijden.’ Dat is het meest concrete wat zij erover wilde loslaten. Ik snapte dat antwoord nooit. Nog steeds niet. Zij was jong in de jaren zestig, maar ik ben geboren in 1985. De jaren tachtig die ik ken van televisie lijken me niet extreem anders. De mensen hadden gekke ideeën over wat stijlvolle kleding is en misschien waren ze wat bozer en banger dan de mensen nu, of in elk geval dan in de jaren negentig. Ze zaten met werkloosheid en met nucleaire

oorlogsdreiging. Gedeeltelijke uitroeiing van de mensheid door de mens – vrolijk word je daar natuurlijk niet van, maar zo bijzonder is het ook weer niet. Het is allemaal hoe dan ook geen verklaring voor mijn geboorte.

Die paar keer dat ik verder vroeg, zei ze: 'Ik kan het je niet vertellen.' Ik was bang dat ze bedoelde, nou ja... dat het onmogelijk was te bepalen welke uit een klomp mannen mijn vader kon zijn. Misschien had ze eerder, voor mij, wel genoeg vriendjes gehad om een leven op te teren. Het idee was genoeg om me stil te krijgen.

Voor mijn dertiende had ik me er eigenlijk ook nooit echt druk om gemaakt. Op de basisschool was het een beetje raar dat ik geen vader had en de andere kinderen wel. Maar het had ook iets stoers. Ik was in goed gezelschap, zei Agatha: Bill Clinton en John Lennon groeiden op zonder vader en Jack Nicholson heeft geen idee wie hem verwekte. Het had de voor de hand liggende voordelen, vooral dat van de eindeloze mogelijkheden. Waarom zou je één rolmodel aan huis willen, als je daarvoor in de plaats alle rolmodellen krijgt die je je kunt inbeelden? Toen ik acht, negen, tien was, had ik een reeks crimineel gave vaders. De astronaut was mijn favoriet. Hij wilde wanhopig graag iets van zich laten horen, maar de beperkte intergalactische communicatiekanalen lieten dat niet toe. Daar werkte hij aan, hij knutselde met radioapparatuur in de schaarse tijd die hij niet besteedde aan het ontdekken van bizarre ruimtewezens nog beter dan de *Transformers*. Ik probeerde hem te horen in de suizende radiogolven tussen de zenders in. De tweede pakjes Taksi en de extra Twixen waarvan Agatha dacht dat ze naar een onzichtbaar vriendje gingen, waren eigenlijk voor hem. Ik wilde klaarzitten voor zijn thuiskomst, die elk moment kon plaatsvinden. Hij reisde namelijk sneller dan het licht van sterrenstelsel

naar sterrenstelsel, via wormgaten, die ik me voorstelde als de glijbanen in een waterpretpark, maar dan donkerder, zonder water en met superzuigkracht.

Als mijn vader de astronaut me even verveelde was er nog mijn vader de bluesmuzikant, die steeds net niet doorbrak in Amerika, mijn vader de hartspecialist die zieke kinderen opereerde in een derdewereldland, en mijn vader de geheim agent van wie niemand de ware naam kende.

Mijn vader was de sterkste man, de knapste. Een man die met een steek in zijn hart zijn gezin moest achterlaten omdat hij nu eenmaal grotere verantwoordelijkheden had. De wereld redden en zo. De mensheid. De vaders van andere kinderen gingen naar kantoren waar ze vergaderden en papieren verplaatsten. De vaders van andere kinderen hadden lunchtrommeltjes. De vaders van andere kinderen werden kaal en kregen een bierbuik. Mijn vader kon een sixpack hebben, onttembaar haar en een meesterlijke snor. Zo'n Tom Sellecksnor, die de ruimte tussen neus en bovenlip volledig bedekt maar niet verdergaat dan dat en daarmee zowel viriliteit als orde uitstraalt. Dat vond ik toen mooi, snorren.

Ondertussen had ik Agatha, die ik toen nog 'mam' noemde, helemaal voor mezelf. Zij leerde me voetballen, 's avonds na het eten in het parkje, met hangjongeren en zwervers als onverschillig publiek op de bankjes naast het veld. Zij leerde me vechten, economisch vechten: direct richten op de zwakke plekken van de tegenstander. 'In geval van twijfel,' zei ze, 'richt je altijd op het kruis. Als je mist zijn ze in elk geval geschrokken.' 'Je vecht niet eerlijk,' zeiden klasgenoten, en gingen me uit de weg. Op vrijdagen hadden we filmavond (dan mocht ik beslissen welke film we keken), op zaterdagen gingen we naar de supermarkt (dan mocht ik de pizza's kiezen voor de dagen waarop zij moest werken), op zondagen

maakten we samen schoon. Dan zette zij de radio op het hoogste volume en zongen we mee met wat er maar langskwam, van Ace of Base tot Laura Pausini, met onze eigen onzinteksten. 'Ik haaaat schoonmaken,' riep zij, gebogen over ons geribbelde aluminium aanrecht met haar duizenddingendoekje vol vloeibaar schuurmiddel, waarvan de witte, korrelige geur zich nestelde in mijn neusgaten en daar de hele dag kon blijven rondhangen. 'Heb jij ook zo'n heeekel aan schoonmaken?' En ik riep terug, terwijl ik de woonkamervloer dweilde met mijn voeten, Pippi Langkous-style: 'Ik haat schoonmaken meer dan de mug bij mijn oor als ik bijna slaap!' Zij: 'O, maar ik haat schoonmaken nog veel meer, ik haat het meer dan de kerkklok die maar bleef slaan vanochtend!' Ik: 'Ik haat het meer dan de "daar zou ik wel een beschuitje mee willen eten"-reclame!' Zij: 'Ik haat het meer dan panfluitsolo's!' Als de onderbuurman tegen het plafond begon te kloppen, riepen we: 'Ik haat het nog meer dan de onderbuurman!' 'Meer dan de onderbuurman!' En als we er genoeg van hadden en het huis schoner leek dan voor we begonnen – wat niet lang hoefde te duren, want we woonden toen nog in de kleine flat in Morgenstond – lieten we ons op onze mintgroene bank vallen (mijn lievelingskleur). Zij stompte me dan zacht tegen m'n bovenarm en zei met haar warme stem (haar koude stem gebruikte ze toen nog nauwelijks, niet tegen mij): 'Wat ben jij heerlijk hatelijk, jij bent de allerallerhatelijkste. *You and me against the rest of the world*, knapperd!' En dan voelde ik me een held uit een van onze vrijdagavondfilms.

Ik was de Game Master, de koning van een klein koninkrijk. Maar macht corrupteert en pizza gaat vervelen. Of misschien had het ermee te maken dat Agatha werd benoemd tot rechter en we verhuisden naar het grote huis in de buiten-

wijk, het buitendorp, het jarendertighuis met de gekleurde raampjes en de witgeschilderde bakstenen, vanbinnen overall hout en licht en opdringerige gezelligheid, zo van 'kijk eens hoe goed je hier kerst kunt vieren, met samenzang achter de piano en uitzicht op winterkoninkjes in de tuin, terwijl de geur van zelfgebakken taart je vanuit de authentieke keuken tegemoet zweeft'. Ik zweer dat het naar appeltaart rook toen we er gingen kijken. En Agatha stonk er helemaal in. Van haar hoefden de weggehaalde schuifdeuren niet terug te komen, het was nu toch zo heerlijk open. Al die lege ruimte, waar we te weinig en niet de juiste meubels voor hadden. Het huis paste niet goed, mij niet tenminste. De flat was leuker.

Agatha liet de bank opnieuw bekleden, naar *boring* beige. Binnen een paar weken huurde ze een schoonmaakster in. Als we nog iets samen deden, was het niet meer wij tegen de rest van de wereld. Als we eens een film keken ergerde ik me aan haar, dat ze juist om de flauwste grappen het hardst lachte, juist op de spannendste momenten naar de wc moest. Als we eens samen naar de supermarkt gingen, hoopte ik dat we geen klasgenoten tegenkwamen, dat niemand zag dat ze haar haar zo kladderig verfde, dat ze zoveel kant-en-klaar kocht, dat ze veel te vaak knikte als iemand haar iets vertelde. Ik wilde niet dat mensen wisten dat zij mijn moeder was, dat ik iets met haar te maken had, dat ze in dat gezicht het mijne zouden zien. Dat plaatje van ons tweeën klopte niet meer, het liefst had ik haar eruit geknipt. En anders maar mezelf.

Het laatste jaar kreeg ik zo'n gevoel dat ik elk moment kon opstijgen. Niet op een goede manier, geen vogel of vliegtuig, eerder een lelijke heliumballon die ze bij kermissen verkopen, maar dan in somberder kleuren. Een donkerbruine helium-

ballon. Als iemand de moeite zou nemen me open te scheuren, dan zou diegene geen ingewanden tegenkomen, alleen maar schoon zwart niets. Of vies zwart niets. Vies zwart niets zou naar buiten sijpelen en gelijk verdampen.

Zoiets.

Soms voelde ik me helemaal niet te licht, maar te zwaar om vooruit te komen, alsof het zwarte niets was versteend. Of als in die dromen waarin je probeert weg te rennen van iets moordzuchtigs. Je kruipt verder op je knieën, maar je komt nauwelijks vooruit en je weet: dit is zinloos, een beetje moordzuchtig iets heeft me zo ingehaald.

Ik ging een steeds selectiever lesprogramma volgen, niets te vroeg in de ochtend of te laat in de middag. De ochtenden waren om weg te slapen, de middagen om weg te blowen. Poefff. Eerst schrapte ik Latijn en kcv, van die eeuwig witmarmen viaducten-en-rioleringen-rationaliteit kreeg ik jeuk. Meteen daarna gym, niets suffers dan klasgenoten in korte blauwe broeken die enthousiast lopen te doen omdat iemand ergens een bal in heeft geschopt of geslagen. Die gekozen willen worden voor het uitsloverigste team, door de opperste sufkut, van wie ze denken dat hij de coolste is, omdat hij dat zelf zo hard roept. Zulke dieprietstheid trok ik echt niet meer. Ik hield uiteindelijk Engels, Nederlands en de bètavakken over. Dat leek me meer dan genoeg.

Sommige leraren spraken me ernstig toe. Dat als ik zo door zou gaan ik dit jaar niet zou halen. Eerder kreeg ik het altijd warm als leraren streng deden, die hitte van vlak voor het zweeten, maar dat had ik het laatste jaar bij de meeste volwassenen niet meer. Ze konden me te weinig schelen. Ik kon gewoon zeggen, en ze er zelfs zo'n beetje half bij aankijken: 'Meent u dat nou? In dat geval zal ik mijn gedrag heroverwegen.'

Met Dave maakte ik plannen om het leger in te gaan, we